

ความรู้เรื่องการแพ้ยาเบื้องต้น

จันทิมา โยธาพิทักษ์
ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารด้านยาและพิษวิทยา
กลุ่มงานเภสัชกรรม โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี
24 มิถุนายน 2551

อาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา คืออะไร?

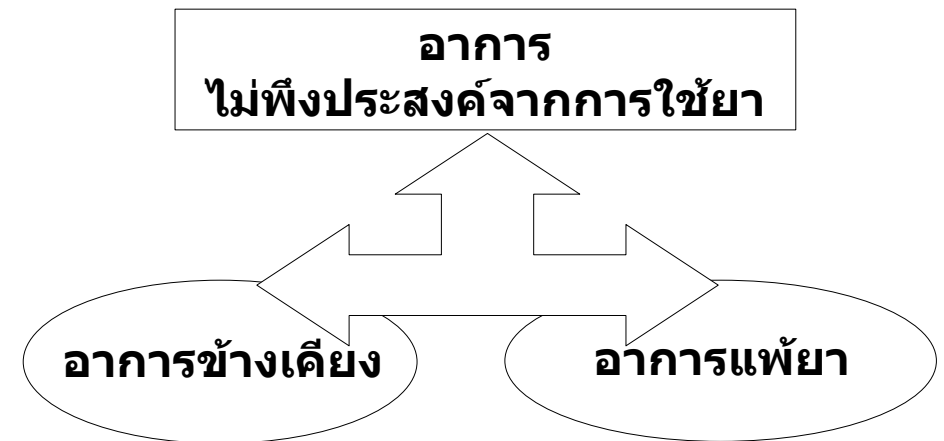
เป็นอาการตอบสนองใดต่อยาที่:

- เป็นอันตราย ต่อร่างกาย
- ไม่ได้ตั้งใจเกิดขึ้น
- เกิดขึ้นเมื่อใช้ยาตามขนาดปกติ เพื่อป้องกัน วินิจฉัย หรือรักษาโรค

ไม่รวมถึงการได้รับยาเกินขนาด หรือการจงใจใช้ยา ในทางที่ผิดจนเกิดอันตราย แต่รวมถึง การแพ้ยา และ ผลข้างเคียง จากการใช้ยา

ปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิด อาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา

- การใช้ยาลายชนิดร่วมกัน
- ขนาดยา และระยะเวลาที่ได้รับยา
- สภาพการณ์เจ็บป่วยหลายชนิดร่วมกัน
- สภาพการทำงานของอวัยวะต่างๆ
- เพศ และวัยของผู้ใช้ยา เช่น เด็ก สตรี คนชรา
- ความระมัดระวังในการใช้ยา
- กรรมพันธุ์
- ประวัติการแพ้ยาในอดีต

อาการข้างเคียงจากการใช้ยา?

เป็นอาการที่เกิดขึ้นเนื่องจากฤทธิ์ของยา

- ทำให้เกิดอันตรายต่อร่างกาย
- เกิดขึ้นจากการใช้ยาในขนาดปกติ
- สัมพันธ์กับขนาดของยา ขนาดสูงพบอาการข้างเคียงมากกว่าขนาดต่ำ
- ลดอาการโดยการปรับลดขนาดยา

ตัวอย่างอาการข้างเคียงจากการใช้ยา?

- อาการง่วงนอนจากการใช้ยาแก้แพ้อากาศ
- อาการปวดแสบท้องเนื่องจากการรับประทานยาแก้ปวดข้อ แก้อักเสบ
- อาการท้องเสียจากการใช้ยาปฏิชีวนะ
- อาการคลื่นไส้ อาเจียนจากการใช้ยา เดตรา ซัยคลิน
- อาการหน้ามืด คล้ายจะเป็นลม จากการใช้ยาลดน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวาน

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอาการข้างเคียง

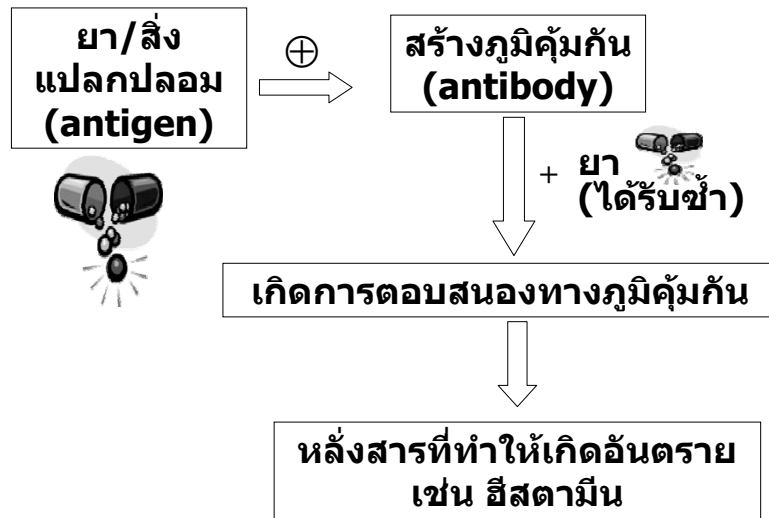
- การใช้ยาอย่างถูกวิธีตามคำแนะนำของเภสัชกรสามารถป้องกันและหลีกเลี่ยงอาการข้างเคียงจากยาได้
- การให้ยาป้องกันอาจลดความรุนแรงของอาการข้างเคียงได้
- ผลข้างเคียงมักจะหายไป เมื่อลดขนาดยาลง และยังสามารถใช้ยานั้นๆ ต่อไปได้อีก โดยไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนยา เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากผลการรักษาของยานั้นๆ
- หากเกิดอาการข้างเคียงที่รุนแรงจนทนไม่ได้ ควรรีบปรึกษาแพทย์ และ/หรือเภสัชกร ในทันที

การแพ้ยา เกิดขึ้นได้อย่างไร?

เกิดขึ้นเนื่องจากร่างกายสร้างภูมิคุ้มกันขึ้นมาต่อต้านยาทำให้เกิดปฏิกิริยาระหว่างยาและภูมิคุ้มกัน ร่างกายจะหลั่งสารที่ทำให้เกิดอาการแพ้ เช่น ฮีสตามีน

“แพ้ยา”

Drug allergy / Drug hypersensitivity

อาการแพ้ยา

- ไม่สัมพันธ์กับการออกฤทธิ์ของยา
- ไม่สัมพันธ์กับขนาดของยาที่ได้รับ
- อาจเกิดอาการภายหลังได้รับยาไประยะหนึ่ง
- เมื่อหยุดยาอาการหาย ถ้าใช้ยาเกิดอาการใหม่

ตัวอย่างอาการแพ้ยา

- ผื่นแดง คัน
- ผื่นลมพิษ หอบ แน่นหน้าอก หายใจไม่ออก หายใจขัด หายใจลำบาก
- อาการหน้าบวม ตาบวม
- ความดันโลหิตลดต่ำลง ช็อค

การแพ้ยา

มักเกิดหลังจากได้รับยานานเท่าไร?

การแพ้ยา โดยทั่วไปมักเกิดอาการหลังจากได้รับยาครั้งแรก ประมาณ 1 สัปดาห์

ในกรณีสัมผัสยาครั้งที่ 2 จะแสดงอาการได้เร็วมาก อาจเกิดภายในไม่กี่นาทีหลังได้รับยา

อย่างไรก็ตามอาการแพ้ยาบางประเภท

- อาจเกิดหลังได้รับยาเร็วมาก หรือ
- อาจเกิดหลังได้รับยานานเป็นหลายเดือนได้เช่นกัน

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการแพ้ยา

ไม่ว่าแพทย์ หรือเภสัชกรก็ไม่สามารถทราบ / ทำนายล่วงหน้าได้ว่า ใครจะแพ้ยาชนิดใด ทั้งนี้เนื่องจาก การแพ้ยาเป็นเรื่องเฉพาะตัว และเมื่อแพ้ยาชนิดใดแล้ว เมื่อใช้ยานั้นๆ ในครั้งต่อไปก็จะเกิดอาการแพ้ขึ้นได้อีก โดยที่อาการแพ้ในครั้งหลังๆ จะมีความรุนแรงมากกว่าอาการแพ้ในครั้งแรกๆ จนไม่สามารถใช้ยานั้นในครั้งต่อไป

อันตรายจากการแพ้ยา

กรณีแพ้ยาแบบร้ายแรงถึงขนาดเสียชีวิต ได้แก่

- การแพ้ยาแบบช็อก ซึ่งทำให้หายใจลำบากและเสียชีวิตได้อย่างรวดเร็ว
- การแพ้แบบกลุ่มอาการสตีเวนส์จอห์นสัน (*Stevens-Johnson Syndrome: SJS*) ซึ่งทำให้ผิวหนังลอก เกิดการติดเชื้อได้ง่าย และมีโอกาสเสียชีวิตสูงมาก และที่อันตรายที่สุด คือ ไม่ว่าแพทย์ และ/หรือ เภสัชกร ก็ไม่สามารถทำนายได้ล่วงหน้าเช่นกัน ดังนั้น การรักษาอย่างทันท่วงที การวินิจฉัย และการดูแลตนเองอย่างถูกต้อง จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ผื่นแพ้ยาที่พบบ่อย

ผื่นชนิดแมคคิวโลแพปูล่า (Maculopapular rash :MP rash)

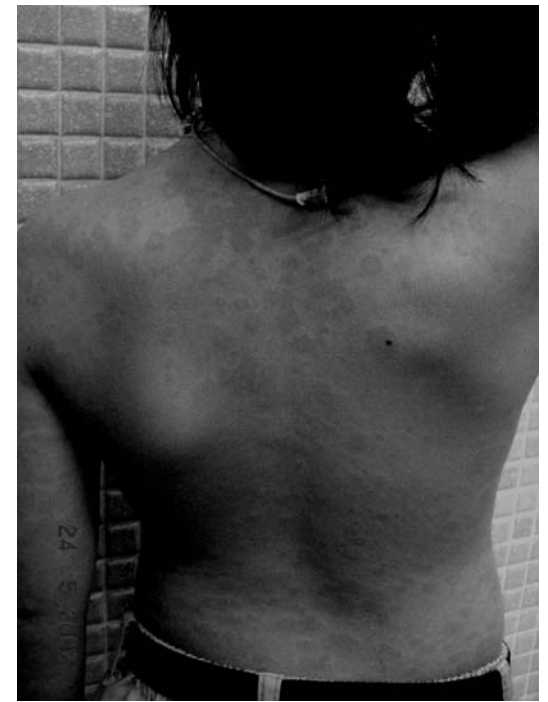
รอยโรคจะมี 2 ลักษณะ

- เป็นรอยแดงหรือจุดแดงๆ ขนาดเล็ก มักรวมกันเป็นปื้นขนาดใหญ่
- ตุ่มนูนแดง หรือปื้นนูนแดง เมื่อเอามือลูบจะสัมผัสได้

ลักษณะผื่น

- มักจะเป็นทั้ง 2 ข้างของร่างกายเท่าๆ กัน
- บริเวณที่มีการกดทับหรือการเสียดสี ผื่นจะหนาแน่น เช่น ฝ่ามือ ฝ่าเท้า
- มักไม่ค่อยพบผื่นบริเวณเยื่อเมือก เช่น ในช่องปาก เยื่อบุตา หรืออวัยวะเพศ
- มักเกิดหลังได้รับยา ~ 1 สัปดาห์ และหายไปภายใน 2 สัปดาห์หลังหยุดยา
- มักมีอาการคันร่วมด้วย
- บางรายอาจมีไข้

- ผื่นมักเกิดบริเวณลำตัวก่อน แล้วจึงกระจายไปทั่วร่างกาย

ผู้ป่วยที่มีผื่นลักษณะราบมากกว่า

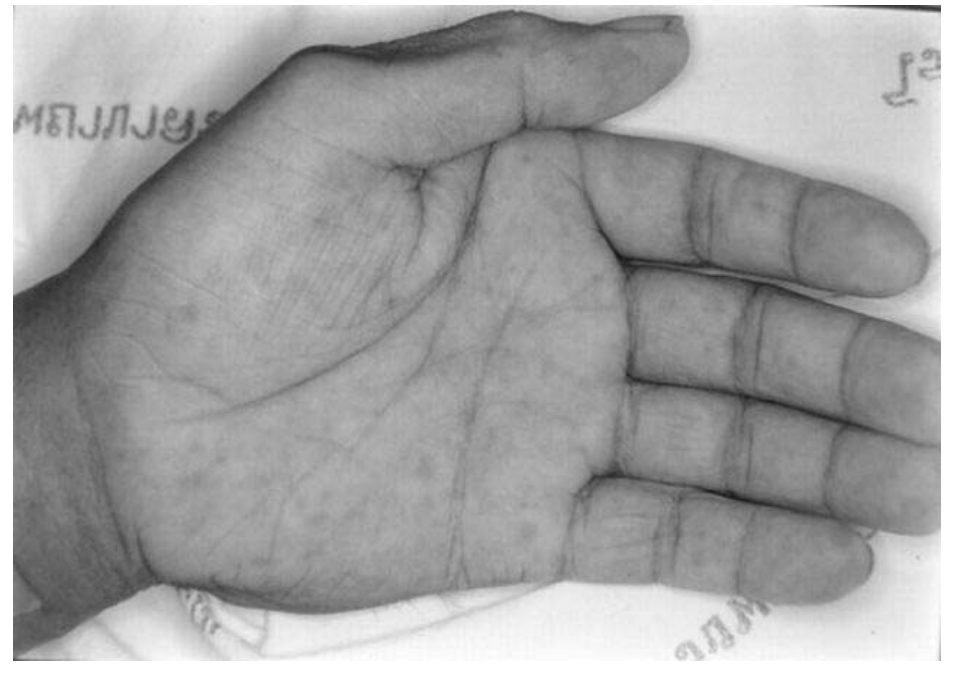

ผู้ป่วยที่มีผื่นลักษณะนูนมากกว่า

ผื่นอาจรวมกันเป็นปื้นขนาดใหญ่

ผื่นลมพิษ

- พบมากจากการใช้ยาปฏิชีวนะ
- เกิดหลังจากได้รับยาที่แพ้ภายในเวลาดังแต่ไม่กี่นาทีจนถึงเป็นหลายวัน
- ระยะแรกจะเป็นจุดแดง หรือรอยแดงก่อน และมีอาการคันมากร่วมด้วย
- ผื่นจะขยายใหญ่ มีขอบยกนูน ไม่เป็นวงกลม
- ผื่นตรงกลางจะดูซีดกว่าตรงขอบ
- ผื่นแต่ละผื่นจะหายเร็วภายใน 24 ชั่วโมง

แองเจลิโอเอ็ดมีมา

ผื่นลมพิษชนิดที่เกิดใต้ชั้นผิวหนัง

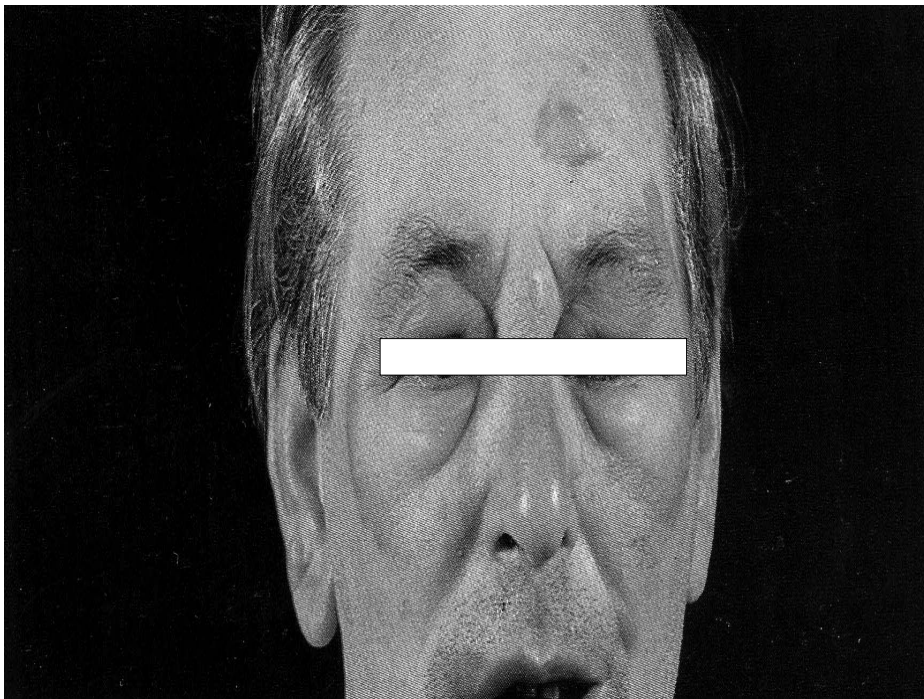
- อาจมีแห่งเดียว
- ยุบช้ากว่าผื่นลมพิษทั่วไป ถึงแม้ว่าจะได้รับยาแก้แพ้แล้วก็ตาม
- ส่วนมากจะใช้เวลาประมาณ 2-3 วัน มักจะพบตามเยื่อต่างๆ

แองเจลิโอเอ็ดมีมา

ตำแหน่งที่มักพบ

- เปลือกตา
- ริมฝีปาก
- อวัยวะเพศ

สาเหตุอื่นของผื่นลมพิษ

ผื่นลมพิษเกิดจากสาเหตุอื่นมากกว่ายา เช่น

- อาหาร เช่น อาหารทะเล เนื้อสัตว์ อาหารหมักดอง เหล้า เบียร์ เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์
- ฝุ่น ไรฝุ่น
- เกสรดอกไม้
- ความร้อน ความเย็น แรงกดต่อผิวหนัง
- โรคประจำตัว เช่น โรคเอดส์ โรคเอส แอล อี

ผื่นชนิดฟิกส์ ดรักส์ (Fixed Drug Eruption)

- หากได้รับยาที่เคยทำให้แพ้จะเกิดผื่นที่ตำแหน่งเดิมเสมอ
- ไม่มีสาเหตุอื่น นอกจากยา
- ลักษณะผื่นจะมีรูปร่างกลม ขอบชัดเจน ระยะแรกจะมีสีแดง ต่อมาตรงกลางจะเปลี่ยนเป็นสีแดงคล้ำหรืออาจกลายเป็นตุ่มน้ำ
- ผู้ป่วยจะมีอาการแสบๆ เจ็บๆ คันๆ บริเวณผื่น
- เกิดเร็วหลังได้รับยาที่แพ้ (มักไม่เกิน 24 ชั่วโมง)

ผู้ป่วยที่เกิดผื่นชนิดนี้
ช้าบ่อยๆ ระยะแรกอาจ
มีผื่นขึ้นเพียง 2-3 แห่ง
เมื่อเป็นซ้ำ รอยโรคจะ
มากขึ้นเรื่อยๆ และอาจ
จะรุนแรงขึ้น

อวัยวะเพศชาย
ตำแหน่งที่มักพบผื่น

ยาที่มักพบว่าเป็นสาเหตุ

- ยาในกลุ่มซัลฟา: เช่น โคไตรม็อกซาโซล
- ยาในกลุ่มเตตราไซคลิน
- ยาในกลุ่มยาต้านการอักเสบที่ไม่ใช่สเตียรอยด์ เช่น นาพริออกเซน, ไอบูโพรเฟน, ไพริออกซิแคม, พอนด์สแตน

ผื่นน้ำเหลืองเสีย (Eczema)

- มักใช้เวลาประมาณ 2 วันหลังสัมผัสยา
- ผื่นจะมีอาการเจ็บ แสบ คัน ถ้าเป็นมากจะเป็นตุ่มพอง
- มักเกิดจากการใช้ยาไม่ถูกวิธี เช่น ทายามาก หรือหนาเกินไป ทายาบ่อยเกินไป ใช้ยาในความเข้มข้นสูง
- บริเวณผื่นมักมีน้ำเหลืองไหลเยิ้ม เมื่อหายจะแห้งตกสะเก็ด

สาเหตุของการเกิดผื่น

- โรคภูมิแพ้ เช่น การแพ้สารเคมี ปูนซีเมนต์ ผงซักฟอก เครื่องประดับ อาหาร ฝุ่นละออง
- ยา เช่น ครีมทาถอนวอดแก้ปวดเมื่อย น้ำยาทาแผล
- เครื่องสำอาง เช่น ครีมทาแก้มสิว แก้วฝ้า
- อาจเรียกผื่นแพ้สัมผัส

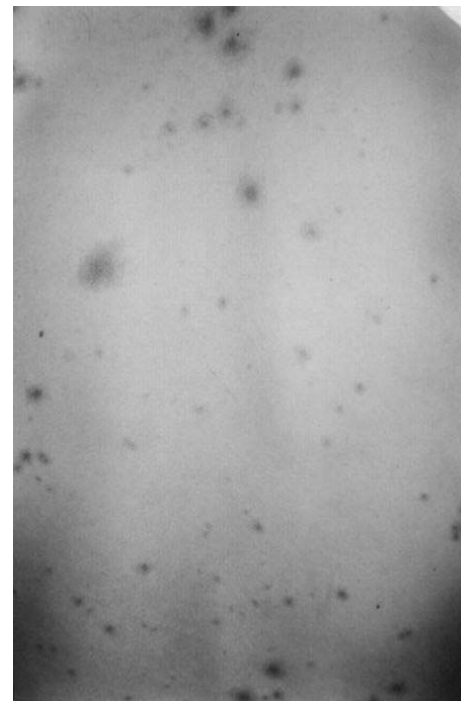
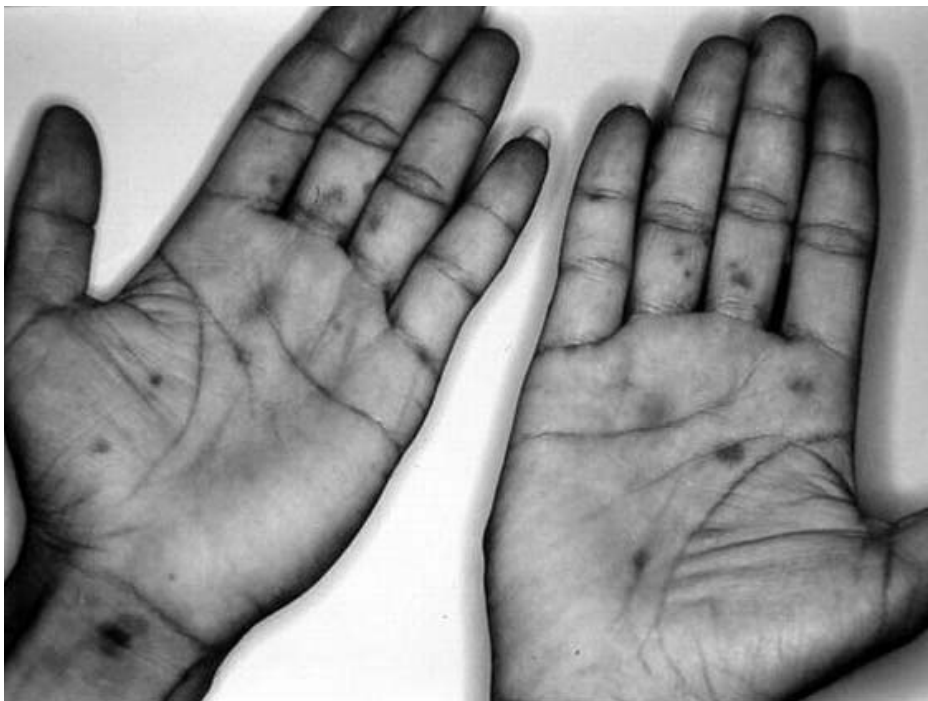

ผื่นแบบเป้ายิงธนู (Erythema Multiforme: EM)

- อาการแสดงมักพบ 3-7 วันหลังการใช้ยาที่แพ้
- ผื่นมีรูปร่างคล้ายเป้ายิงธนู
- ลักษณะผื่นจะมีรูปร่างกลม เป็นวง 3 ชั้น ชั้นในสุดจะมีสีแดงเข้มจัดหรือเป็นตุ่มน้ำพอง ชั้นถัดมาจะมีสีซีดจาง และชั้นนอกสุดจะมีสีแดงจางๆ
- มักพบผื่นบริเวณปลายมือ ปลายเท้า ฝ่ามือ ฝ่าเท้า บริเวณเหนือข้อศอก ข้อต่อต่างๆ และบริเวณใบหน้า ก่อนลามไปที่ลำตัว
- ผื่นมักพบ 2 ข้างของร่างกายเท่าๆ กัน
- ผื่นที่พบจะ <10% ของพื้นที่ผิวร่างกาย

**ผื่นที่พบ
บริเวณลำตัว**

ประมาณ 3 ใน 4 ของผู้ป่วยจะพบผื่นที่เยื่อเมือก
1 ตำแหน่ง บริเวณที่มักพบได้แก่ เยื่อริมฝีปาก
เพดานปาก เหงือก ลิ้น

สาเหตุของการเกิด

- ยา เช่น โคไตรม็อกซาโซล, เพนนิซิลลิน
- การติดเชื้อไวรัสที่เป็นสาเหตุของโรคเริม
- การติดเชื้อแบคทีเรีย
- การติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี
- การติดเชื้อมัยโคพลาสมา

โรคสตีเวนส์-จอห์นสันซินโดรม Stevens-Johnson syndrome

- อาการแสดงมักพบ 7-14 วันหลังการใช้ยาที่แพ้
- ลักษณะผื่นจะมีรูปร่างกลม เป็นวง 2 ชั้น ชั้นในสุดจะมีสีแดงเข้มจัดหรือเป็นตุ่มน้ำพอง และชั้นนอกสุดจะมีสีแดงจางๆ
- พบที่เยื่อเมือกมากกว่า 2 ตำแหน่ง
- ผื่นที่พบจะ <10% ของพื้นที่ผิวหนังร่างกาย
- มักมีอาการอื่นร่วมด้วย เช่น มีไข้ ปวดเมื่อยตามตัว ปวดข้อ เจ็บคอ

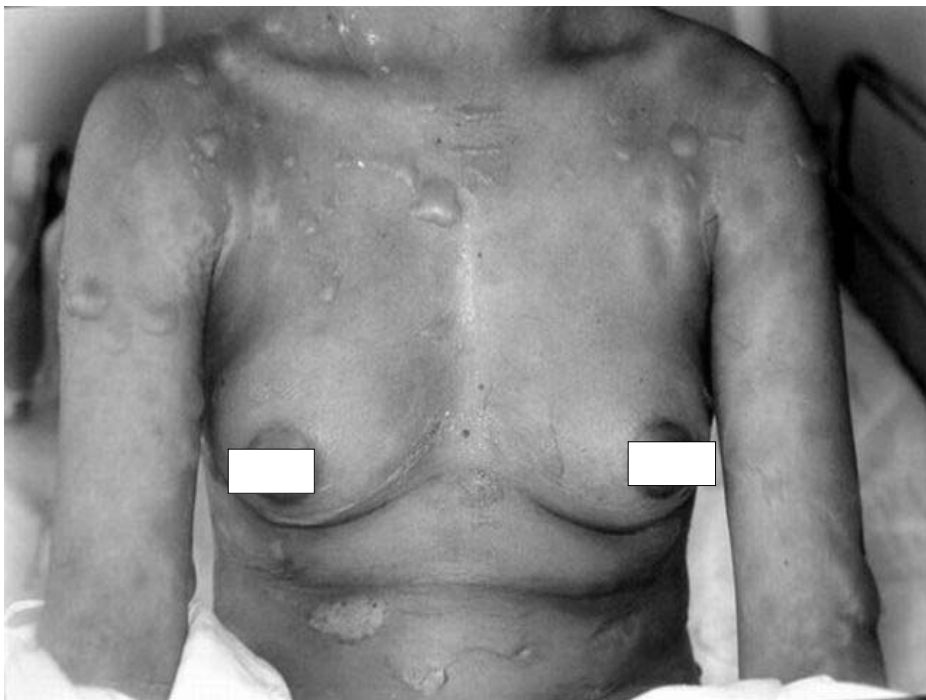
ยาที่มักพบว่าเป็นสาเหตุของโรค สตีเวนส์-จอห์นสัน ซินโดรม

- ยาในกลุ่มซัลฟา เช่น โคไตรม็อกซาโซล
- ยากันชัก เช่น ฟีนิตออิน (ไดแลนติน), ฟิโนบาร์บิทัล
- ยารักษาโรคเก๊าท์ เช่น อัลโลพูลินอล
- ยาด้านเชื้อไวรัสเอดส์

โรคเห็น Toxic Epidermal Necrolysis: TEN

- อาการแสดงมักพบ 7-14 วันหลังการใช้ยาที่แพ้
- พบที่เยอบุเมือกมากกว่า 2 ตำแหน่ง
- ลักษณะคล้ายสตีเวนส์-จอห์นสัน ซินโดรมแต่รุนแรงกว่า
- ผื่นที่พบจะ > 30% ของพื้นที่ผิวร่างกาย
- มีสาเหตุมาจากยาเป็นหลัก ประมาณ 80-95%
- อาการนำคล้ายไข้หวัด เช่น ไข้ คลื่นไส้ อาเจียน ปวดเจ็บตามตัว เจ็บคอ
- ผิวหนังมักจะลอกเป็นแผ่นใหญ่ คล้ายโดนน้ำร้อนลวกอย่างรุนแรง

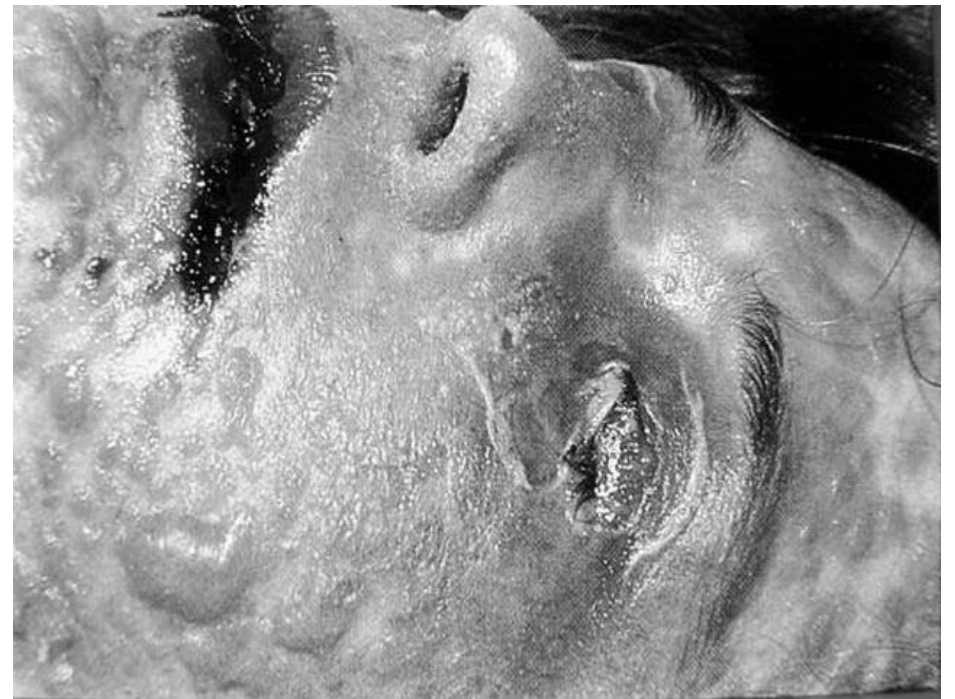

TEN

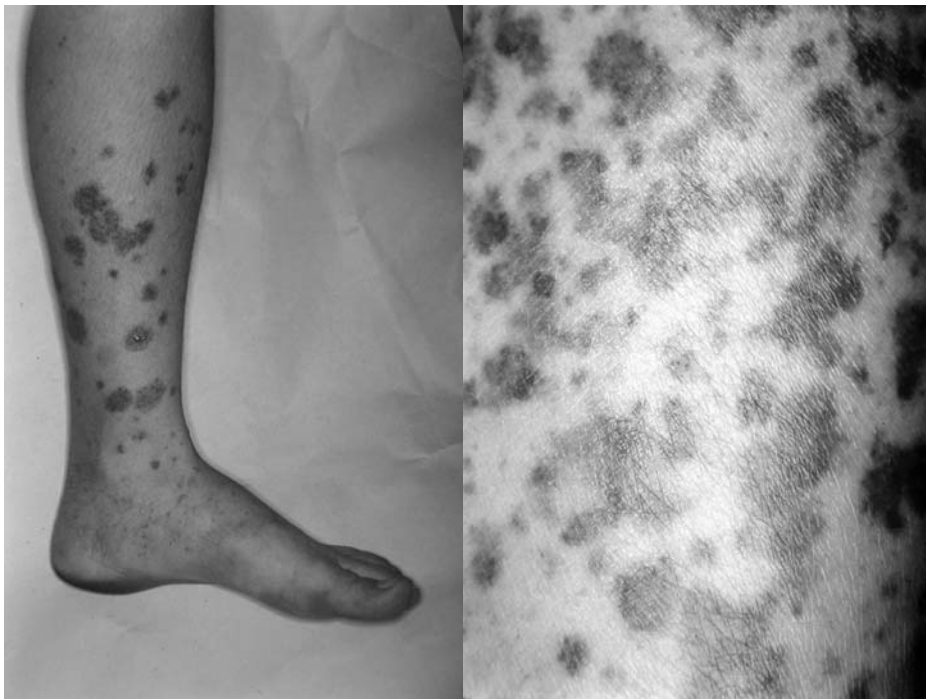
หากเอามือลูที่ผิวหนัง
ทั้งที่บริเวณปกติและ
บริเวณที่เป็นผื่น ผิวหนัง
ก็จะหลุดลอกออกตาม
รอยที่ลูอย่างง่ายดาย

ผื่นจากเส้นเลือดอักเสบ (Vasculitis)

- เป็นผื่นแพ้ยาจากปฏิกิริยาภูมิคุ้มกันประเภทหนึ่ง
- ผื่นมีลักษณะเป็นจุดเลือดออกขนาดเล็กๆ เมื่อเอามือลูบจะรู้สึกนูนเล็กน้อย ตรงกลางของผื่นอาจพองเป็นตุ่มน้ำได้
- มักชอบเป็นบริเวณขาทั้ง 2 ข้าง
- อาจมีอาการของเส้นเลือดขนาดเล็กของอวัยวะภายใน ทำให้มีไข้ ข้ออักเสบ ไตอักเสบ ตับอักเสบได้

ยาที่มักพบว่าเป็นสาเหตุ Drug-induced vasculitis

- ยาลดความดันโลหิต เช่น อีนาลาพริล
- ยากลุ่มซัลฟา
- แอมพิซิลลิน
- ไซเม็ทติดิน
- วาฟาริน
- ยาขับปัสสาวะ เช่น ไทอะไซด์ ฟุโรซีไมด์
- ยาด้านเชื้อรา เช่น ฟลูโคนาโซล
- ยาด้านการอักเสบที่ไม่ใช่สเตียรอยด์ เช่น ไอบูโพรเฟน นาพริอิกเซน ไดโคลฟีแน็ก

ผื่นผิวหนังอักเสบ ลอกเป็นขุย (Exfoliative Dermatitis)

- อาการแสดงมักพบ 7-14 วันหลังการใช้ยาที่แพ้
- ผื่นคล้าย MP rash
- ผื่นจะลอกหลุด เป็นขุยแห้ง ผิวหนังบางแห่งอาจมีการอักเสบมาก มีน้ำเหลืองไหลเยิ้ม และตกสะเก็ดคล้ายผื่นน้ำเหลืองเสีย
- อาจมีอาการคัน แต่ไม่มีอาการแสบร้อนหรือเจ็บ
- นานๆ เข้าผิวหนังจะหนา ด้าน และแห้งเป็นขุยสะสมจนเป็นปื้นหนา เล็บมือ เล็บเท้าจะหนาและเป็นสีดำ และหลุดลอกออก
- หนึ่งสัปดาห์จะลอก คล้ายมีรังแค ผอมร่วงบางจนเห็นได้ชัด

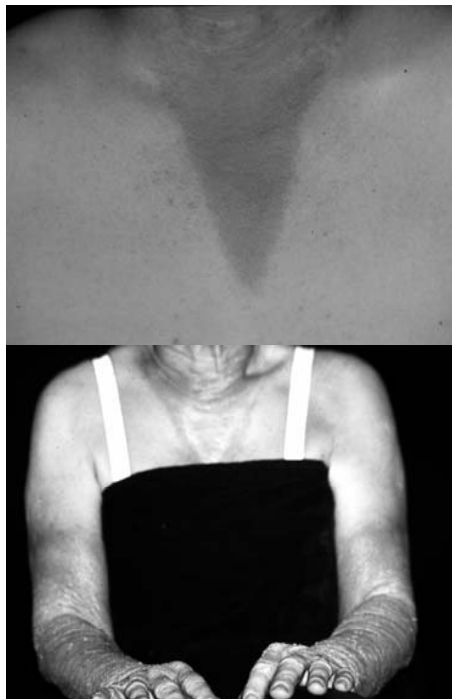
สาเหตุของการเกิด (exfoliative dermatitis)

- ยารักษาวัณโรค เช่น อิแทมบูทอล
- ยาต้านเชื้อรา เช่น คีโตโคนาโซล
- โรคผิวหนัง เช่น โรคสะเก็ดเงิน, โรคภูมิแพ้ผิวหนัง
- โรคทางอายุรกรรม เช่น โรคมะเร็ง โรคเอดส์

ผื่นแพ้แสง

Photosensitive drug eruption

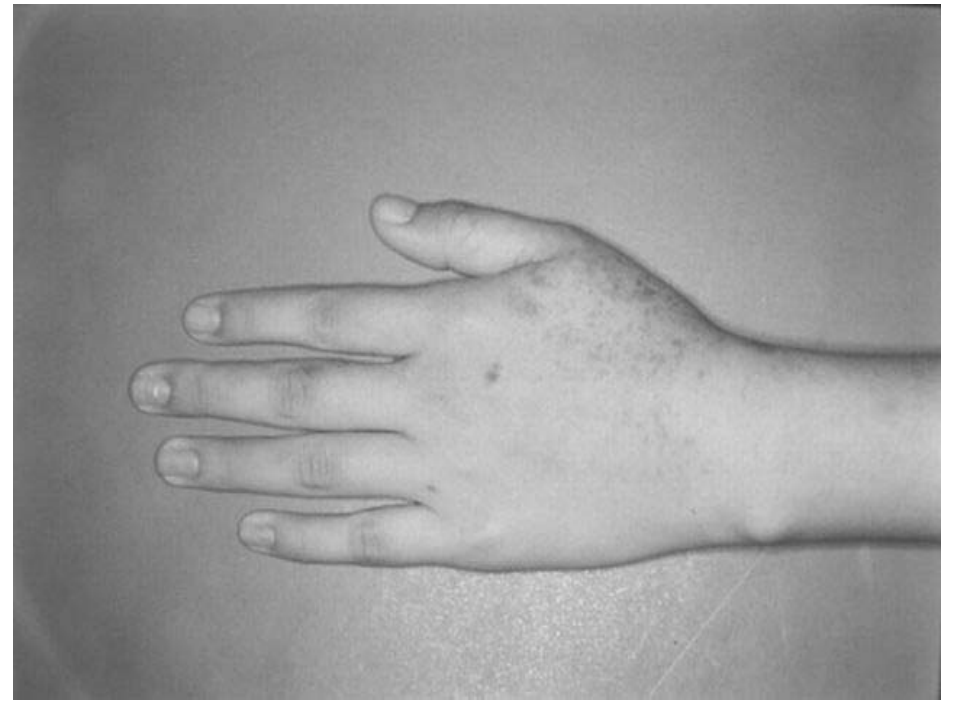
- อาการแสดงมักพบ 5-20 ชม. หลังการใช้ยาที่แพ้
- พบผื่นบริเวณนอกรวมผ้า ที่โดนแสงแดด เช่น ใบหน้า ใบหู จมูก หน้าอก แขนส่วนปลายด้านนอก หลังมือ หน้าแข้ง หลังเท้า
- จะไม่พบผื่นบริเวณที่ไม่ถูกแสง เช่น หลังหู ใต้คาง ใต้จมูก ด้านในของรอยย่นเปลือกตา
- อาจมีอาการจะมีอาการแสบร้อน แดงไหม้ อาจเป็นตุ่มน้ำ พอง ถ้าเป็นนานหลายวัน ผื่นหนึ่งจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล หนองหนา สาก ลอกเป็นขุย
- ผื่นที่พบมี 2 แบบ แบบแรกจะเหมือนแดดเผา แบบที่สอง ผื่นจะคล้ายน้ำเหลืองเสีย มีอาการแดง บวม คันมีน้ำเหลืองไหลเยิ้ม

ผื่นแพ้แสง

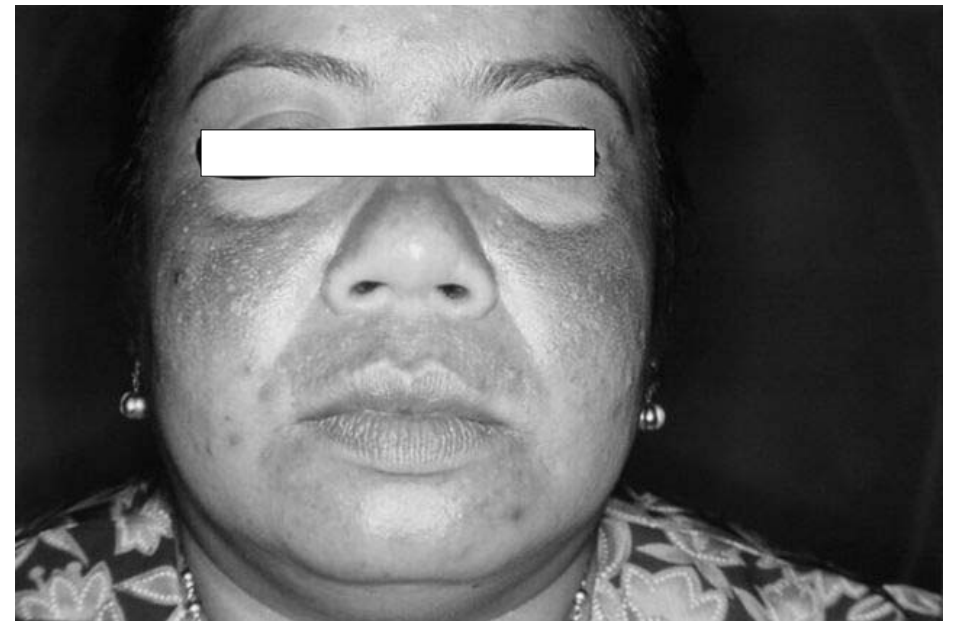

ยาที่มักพบว่าเป็นสาเหตุผื่นแพ้แสง

- ยาในกลุ่มยาขับปัสสาวะ เช่น ไทอะไซด์, ฟุโรซิไมด์
- ยากันชัก เช่น ฟินิโตอิน, ฟิโนบาร์บิทัล, คาร์บามาซีปีน
- ยาลดน้ำตาล เช่น ไกลเบนคลาไมด์
- ยาด้านเชื้อรา เช่น กลิซิโอฟลูวิน
- ยากันแดด
- ยาหอมผม

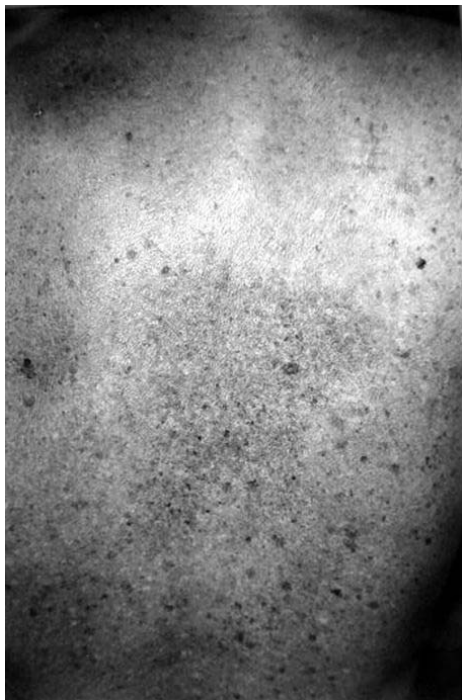
ผิวสีเข้มขึ้นเนื่องจากยา (Drug-induced hyperpigmentation)

- ทำให้ผิวหนังมีสีเข้มขึ้น ไม่อันตรายแต่มีปัญหาเรื่องสวยงามมากกว่า
- สีจะเข้มมากบริเวณที่โดนแสง
- เกิดจากการกระตุ้น
- อาจมีอาการจะมีอาการเซลล์ที่ทำหน้าที่สร้างเม็ดสีที่ผิวหนัง (สีที่เกิดมักเป็นสีน้ำตาล)
- หรืออาจเกิดจากยาไปสะสมใต้ผิวหนัง (สีที่เกิดมักจะเป็นสีเทาอมฟ้า)

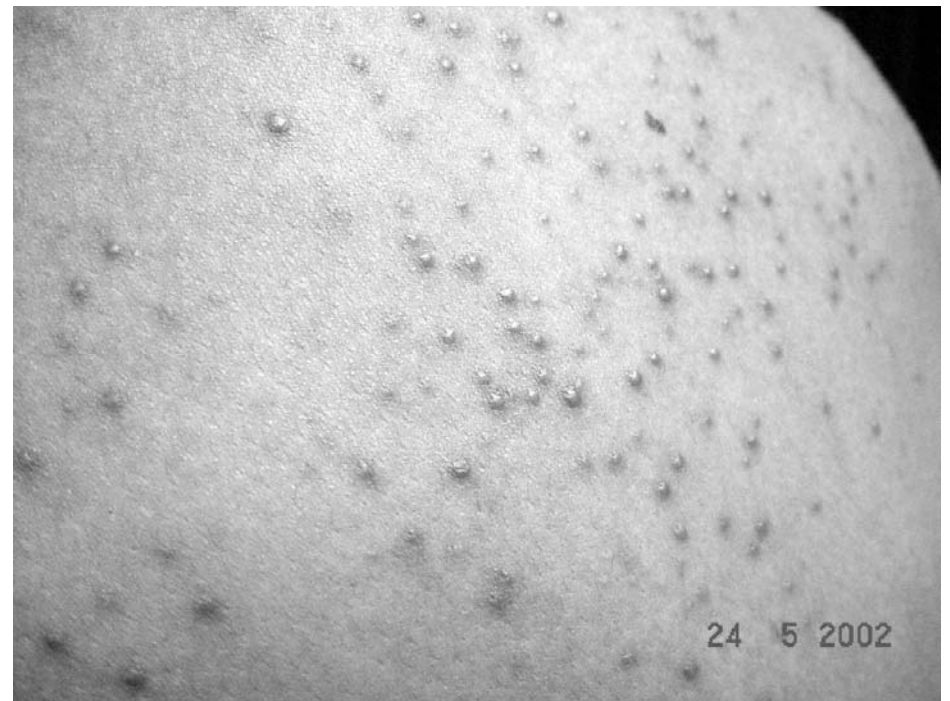

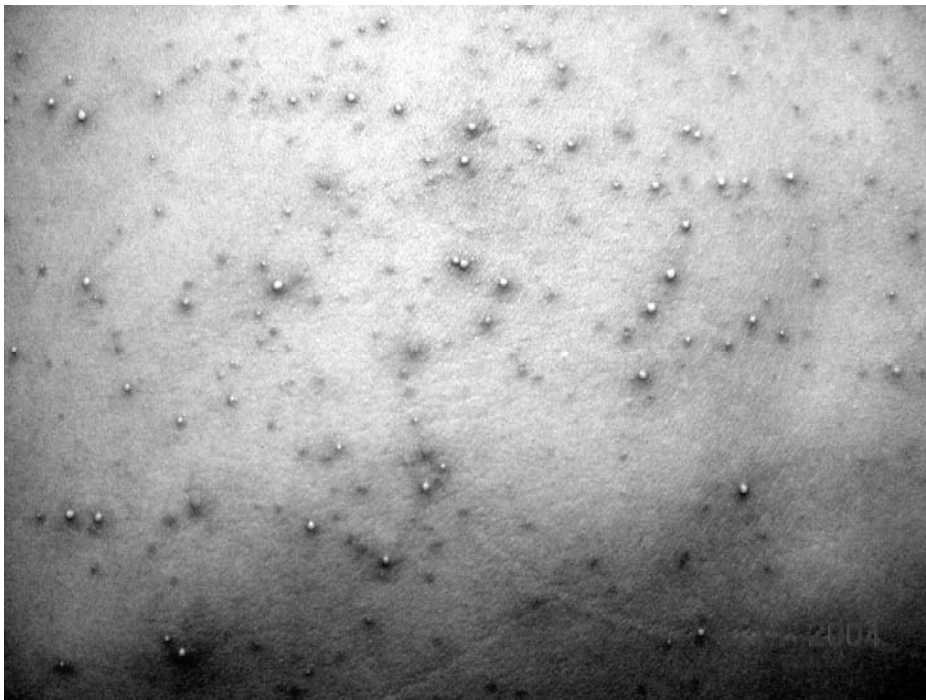
ยา/อาหารที่มักพบว่าเป็นสาเหตุ ได้แก่

- ยาคุมกำเนิด
- คลอโรควิน ที่ใช้ในการรักษาโรคเรื้อรัง
- ยารักษาโรคมะเร็ง
- ยาอื่นๆ เช่น ยากันชัก ยาต้านไวรัสเอดส์
- อาหารหรือสมุนไพร เช่น มะละกอ มะเขือเทศ ฟักทอง ใบกระท่อม

ผื่นแพ้ยาที่มีลักษณะเหมือนสิว

- อาจใช้เวลาตั้งแต่ 2-3 วัน จนถึง 1-3 สัปดาห์
- ผื่นแพ้ยาที่คล้ายสิว
- จะแตกต่างจากสิวทั่วไป คือ จะขึ้นพร้อมๆ กัน ในเวลาอันรวดเร็ว เม็ดขนาดเล็กเล็กกัน อาจเป็นตุ่มหนองแต่จะไม่มีสิวลุดตัน
- ตำแหน่งที่ขึ้นจะแปลก เช่น ขึ้นเฉพาะบริเวณที่ทายาที่แพ้
- ถ้าเกิดจากยารับประทาน มักพบที่ลำตัวก่อนที่หน้า
- ผู้ป่วยอาจอยู่ในช่วงอายุที่ไม่น่าเป็นสิวแล้ว 1

ยาที่มักพบว่าเป็นสาเหตุ

- ยาสเตียรอยด์
- สอร์บอน เช่น ยาคุมกำเนิด สอร์บอนสำหรับผู้หญิงวัยทอง
- ยากันชัก เช่น ฟินิโตอิน, ฟิโนบาร์บิทัล
- ยารักษาวัณโรค
- ยารักษาโรคมะเร็ง เช่น ซัยโคลฟอสฟาไมด์
- ยาปฏิชีวนะ เช่น ร็อกซิโทรมัยซิน, อิลิโทรมัยซิน, เตตราซัยคลิน, คลอแรมเฟนิคอล

การซักประวัติผู้ป่วยเพื่อวินิจฉัยแพ้ยาเบื้องต้น

- มีอาการแสดงอย่างไรบ้าง
- เกิดอาการเมื่อไร หลังใช้ยาจริงหรือไม่ หลังการใช้มานานเท่าไร
- ผู้ป่วยกำลังใช้ยาใดอยู่บ้าง ยาแต่ละชนิดใช้มานานเท่าไรแล้ว มียาตัวใดเคยใช้มาก่อนหรือไม่
- หลังเกิดอาการหยุดยาไหม
- ถ้าหยุดยา หยุดมาแล้วนานเท่าไร หลังหยุดยามีอาการอย่างไร อาการดีขึ้นไหม
- เคยมีอาการแบบเดียวกันนี้กับยาตัวอื่นๆ มาก่อนหรือไม่
- เคยแพ้ยา อาหาร สารเคมีอื่นใดไหม
- มีโรคประจำตัวอะไรบ้าง

จะทราบได้อย่างไรว่าผู้ป่วยแพ้ยา

- ต้องเกิดอาการภายหลังการใช้ยา
- อาการเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่สอดคล้องกับการแพ้ยา
- ไม่มีสาเหตุอื่นให้สงสัย
- เมื่อหยุดยาแล้วอาการจะต้องดีขึ้น หรือหายไป
- ถ้ามีการใช้ยาซ้ำจะต้องเกิดอาการขึ้นอีก

พบผู้ป่วยสงสัยแพ้ยา ทำอย่างไร

- ให้หยุดยาที่สงสัย
- ให้ยาแก้แพ้ (ยาด้านฮีสตามีน) เพื่อลดอาการคัน เช่น คลอเฟนิรามีน ไฮโดรซีซีน (อะตาเร็กซ์)
- ให้ยาสเตียรอยด์ (ส่งจ่ายโดยแพทย์)

การรักษาอาการผื่นแพ้ยา

- หยุดยาที่สงสัยทุกตัว
- กรณีอาการไม่รุนแรงอาจให้การรักษาเบื้องต้น ก่อนส่งผู้ป่วยพบแพทย์
- กรณีอาการรุนแรง แนะนำให้ผู้ป่วยพบแพทย์โดยเร็วที่สุด

บัตรแพ้ยา

โปรดแสดงบัตรนี้ทุกครั้งเมื่อรับการตรวจรักษาหรือรับยา เพื่อตรวจสอบว่าท่านได้รับยาที่อาจเกิดการแพ้ตามที่ระบุไว้หรือไม่

ชื่อ-สกุล _____ HN _____

ที่อยู่ _____

โรงพยาบาล/สถานพยาบาล _____

แพทย์เจ้าของสาย หากมีอาการผิดปกติหรือสงสัยว่าแพ้ยาใด ให้หยุดยาชนิดนั้นๆ และนำตัวอย่างยาหรือส่วนผสมยา (ถ้ามี) ไปปรึกษาแพทย์เจ้าของสาย

ข้อควรปฏิบัติ

1. จดจำชื่อยาที่ท่านเคยแพ้
2. บอกแพทย์ผู้รักษา หรือผู้จ่ายยา หรือยื่นแสดงบัตรนี้ทุกครั้งที่มีชื่อยา
3. หลีกเลี่ยงยา กลุ่มยา ที่เคยแพ้หรือเกิดอาการไม่พึงประสงค์
4. หลีกเลี่ยงการใช้ยาที่ไม่ทราบชื่อ ยาชุด ยาของ
5. สอบถามชื่อยา สรรพคุณ วิธีใช้ อย่างละเอียด เมื่อต้องซื้อยาใด ๆ ก็ตาม
6. ยาในบัตรนี้สามารถใช้ได้ หากแพทย์เห็นว่าผู้ป่วยจำเป็นต้องได้รับยานั้น หรือกลุ่มนั้น หรือยอมให้เกิดอาการไม่พึงประสงค์ เพื่อรักษาอาการของโรค ที่รุนแรงและอันตรายกว่า หรือถูกดูแลตามเหตุผลจากแพทย์

ยาที่สงสัย (ชื่อการค้า)	อาการไม่พึงประสงค์	ผลการประเมิน	หน่วยงาน/ชื่อผู้รายงาน วนป. ที่รายงาน
Ibuprofen (Brufen®)	Angioedema (หน้าบวม)	2	รพ... / จค... /
ไอบูโพรเฟน (บรูเฟน®)	แพ้ผื่นลมพิษ (รีมฟี่ปกติบวม)	1	ม.จ 19

หมายเหตุ *1 = ใช้แน่นอน 2 = น่าจะใช้ 3 = อาจจะใช้

แนวทาง การเขียน บัตร แพ้ยา

ยาที่สงสัย (ชื่อการค้า)	อาการไม่พึงประสงค์	ผลการประเมิน	หน่วยงาน/ชื่อผู้รายงาน วนป. ที่รายงาน
Ibuprofen (Brufen®)	Angioedema (หน้าบวม)	2	รพ... / จค... /
ไอบูโพรเฟน (บรูเฟน®)	แพ้ผื่นลมพิษ (รีมฟี่ปกติบวม)	1	ม.จ 19

ผู้ป่วยมีประวัติโรคลมพิษไม่ทราบสาเหตุบ่อยๆ ควรระวังการใช้ยา NSAIDs ตัวอื่นเนื่องจากอาจเกิดการแพ้ข้ามกันได้ (cross reactivity)

หมายเหตุ *1 = ใช้แน่นอน 2 = น่าจะใช้ 3 = อาจจะใช้

ข้อมูลที่ควรมีในบัตรแพ้ยา

- ชื่อยาทั่วไปภาษาไทย-อังกฤษ
- อาการไม่พึงประสงค์ภาษาไทย-อังกฤษ
- ผลการประเมิน
- คำแนะนำ คำเตือน ข้อควรระวัง
  - ยาในกลุ่มเดียวกันที่ผู้ป่วยไม่แพ้
  - ยาที่อาจแพ้ข้ามกัน
  - อื่นๆ
- ชื่อ-ที่อยู่ผู้ประเมิน
- วันเดือนปีที่ประเมิน

ยาที่สงสัย (ชื่อการค้า)	อาการไม่พึงประสงค์	ผลการประเมิน	หน่วยงานชื่อผู้รายงาน วลป. ที่รายงาน
Ibuprofen (Brufen®)	Angioedema (หันหน้าบวม)	2	รพ.../ ตค.../
ไอบูโพรเฟน (บรูเฟน®)	หน้าบวม หายใจลำบาก (บรูเฟน® รีมฟิโปรเฟน)		1 พ.ศ 49

ผู้ป่วยมีประวัติโรคลมพิษไม่ทราบสาเหตุบ่อยๆ ควรระวังการใช้ยา NSAIDs ตัวอื่นเนื่องจากอาจเกิดการแพ้ข้ามกันได้ (cross reactivity)

หมายเหตุ *1 = ใช้แน่นอน 2 = น่าจะใช้ 3 = อาจจะใช้

การอ่านผลการประเมิน

ผลการประเมิน

- กรณี “ใช้แน่นอน” แปลว่า ADR เกิดจากยาที่สงสัย
- กรณี “น่าจะใช่” แปลว่า ADR น่าจะเกิดจากยาที่สงสัย เนื่องจากไม่มีสาเหตุอื่นให้คิดถึง
- กรณี “อาจจะใช่” แปลว่า ADR นี้ อาจจะเกิดจากยาที่สงสัยหรือ อาจจะเกิดจากสาเหตุอื่นก็ได้

ยาที่สงสัย (ชื่อการค้า)	อาการไม่พึงประสงค์	ผลการประเมิน	หน่วยงานชื่อผู้รายงาน วลป. ที่รายงาน
Ibuprofen (Brufen®)	Angioedema (หันหน้าบวม)	2	รพ.../ ตค.../
ไอบูโพรเฟน (บรูเฟน®)	หน้าบวม หายใจลำบาก (บรูเฟน® รีมฟิโปรเฟน)		1 พ.ศ 49

ผู้ป่วยมีประวัติโรคลมพิษไม่ทราบสาเหตุบ่อยๆ ควรระวังการใช้ยา NSAIDs ตัวอื่นเนื่องจากอาจเกิดการแพ้ข้ามกันได้ (cross reactivity)

หมายเหตุ *1 = ใช้แน่นอน 2 = น่าจะใช้ 3 = อาจจะใช้

บทบาทของสหวิชาชีพในการป้องกัน ADR

- แพทย์
- พยาบาล
- เภสัชกร ทั้งโรงพยาบาลและร้านขายยา
- เจ้าหน้าที่สถานีนอมา้ม

บทบาทของแพทย์

การป้องกันหรือลดโอกาสในการเกิดแพ้ยา

- เขียนคำสั่งใช้ยาอย่างชัดเจน
- ไม่ละเลยกับคำบอกเล่าของผู้ป่วยเรื่องแพ้ยา
- วินิจฉัยแพ้ยา
- ส่งต่อข้อมูลให้ทีมรักษา
- บันทึกประวัติผู้ป่วยให้ครบถ้วน

บทบาทของพยาบาล

การป้องกันหรือลดโอกาสในการเกิดแพ้ยา

- ซักประวัติการแพ้ยา
- ส่งต่อข้อมูลแก่ทีมรักษา
- ไม่ให้ยาที่ไม่แน่ใจ
- บริหารยาอย่างถูกวิธี
- บันทึกข้อมูลผู้ป่วยอย่างครบถ้วน
- เฝ้าระวังการเกิดแพ้ยาภายหลังการให้ยา
- ใส่ใจกับทุกปัญหาของผู้ป่วย

บทบาทของเภสัชกร

การป้องกันหรือลดโอกาสในการเกิดแพ้ยา

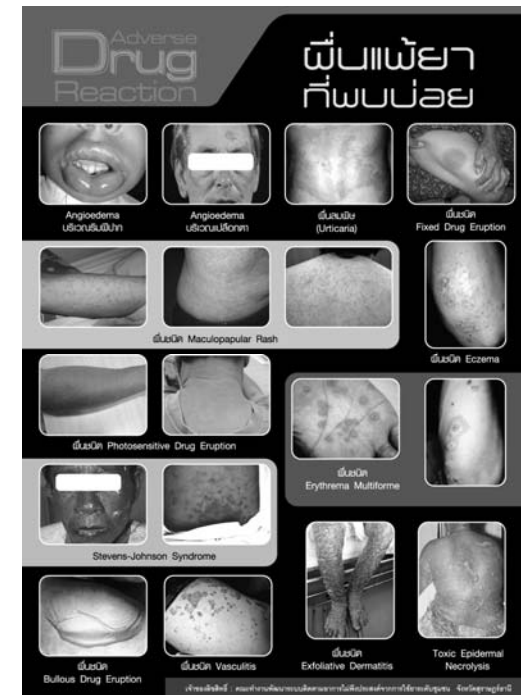
- ซักถามประวัติการแพ้ยาก่อนการส่งมอบยาทุกครั้งเพื่อป้องกันปัญหาการแพ้ยาซ้ำ
- ให้ความรู้ผู้ป่วยและญาติเพื่อให้ใช้ยาได้อย่างถูกต้อง
- แนะนำอาการแพ้ยาที่อาจเกิดขึ้นได้เพื่อให้ผู้ป่วยเฝ้าระวังตนเอง
- ร่วมวินิจฉัยและออกบัตรแพ้ยา

บทบาทของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย

การป้องกันหรือลดโอกาสในการเกิด ADR

- ซักประวัติการแพ้ยา
- ส่งต่อข้อมูลแก่ผู้เกี่ยวข้อง
- ไม่ให้ยาที่ไม่แน่ใจ
- บริหารยาอย่างถูกวิธี
- บันทึกข้อมูลผู้ป่วยอย่างครบถ้วน
- เฝ้าระวังการเกิด ADR ภายหลังการให้ยา
- ใส่ใจกับทุกปัญหาของผู้ป่วย

คำถาม?

Thank you

Rx สัปดาห์ '51
เภสัชกรรม
Pharmacy Week 2008
เภสัชกรท่วงโย ความปลอดภัยผู้ชื้อยา

วันที่ 25-26 มิถุนายน 2551 เวลา 11.00 – 15.30 น.
ณ ห้างโลตัส จังหวัดสุราษฎร์ธานี
บริเวณชั้น 3 หน้า HOMEPRO